

O politični kulturi – nekoliko drugače

Portugalski prijatelj mi je nekoč razlagal, kako je kot najstnik pogosto do-pustoval na portugalski rivieri, kjer je bilo v visoki sezoni več turistov kot domačinov; teh je bilo pravzaprav komaj peščica. Ko se je včasih zgodilo, da je med to množico tujcev srečal sonarodnjaka, se je prav razveselil. »Od kod si?« – »Iz Lizbone. Pa ti?« – »Iz Porta.« Navdušenje se je nemu-doma prevesilo v sumničenje in nazadnje v besno prepiranje. Različni zemljepisni izvor je namreč pomenil pripadnost različnim nogometnim klubom in pogovor se je neizogibno končal z zagrizenim prerekanjem o spornih sodniških odločitvah, s polemičnim seciranjem brezštevilnih zgodb in zamer, nakopičenih v dolgih desetletjih medklubskega antagonizma.

Obstaja teorija, po kateri je notorična trdo-vratnost slovenskih političnih sporov pove-zana s pomanjkanjem močne kulture klub-skega nogometa. Marjan Rožanc je trdil, da se je zatrti skupnostni duh slovenstva, ki se vse od rehabilitacije protestantske refor-macije nekoliko sramuje svojega katolištva, vrnil v sprevrženi obliki podtalnega kolekti-vizma, kot prenapeto sektaštvo.

A pojdimo nazaj k naši portugalski anekdo-ti. Mar ni to otroško veselje nad srečanjem s sogovornikom, s katerim se lahko prepiraš o zadevah, za katere nihče drug ne ve, da so pomembne, pravzaprav bistvo patriotizma? Znani slovenski pesnik je nekoč dejal, da je med svojim bivanjem na tujem najbolj tr-pel, ker ni imel nikogar, s komer bi se lahko pogovarjal o Kocbeku, Plečniku in ritih na-takaric iz ljubljanskih gostiln. Internet je to sicer dodobra spremenil – na facebooku najbrž obstaja kakšen fan page riti dolo-čene natakariče –, toda še danes od števil-nih zdomcev vseh narodnosti slišim, kako v življenju na tujem najbolj pogrešajo to, čemur bi učeno rekli »sistem referencialno-sti«. Anekdote, dovtipi, aluzije, reference iz visoke in popularne kulture – torej vse ti-sto, brez česar je naše občevanje z bližnjimi suhoparno, brezupno abstraktno. In, para-doksno, tudi bolj neosebno: kajti le naveza-

va na specifične okoliščine – kulturne, ra-zredne, jezikovne, zemljepisne, družinske, generacijske – nam omogoča vzpostavitev identitete na trdnejših temeljih, in ne le na poljubnih osebnih preferencah.

So nekatere teme, ki krojijo našo identiteto in zanimajo le sorazmerno majhen krog lju-di. Po sili razmer to velja tudi za vse teme, vezane na Slovenijo. Patriotizem pa ni nič drugega kot iskreno eksistencialno zanima-nje za vprašanja, ki se tičejo domovine.

Nekoč mi je Argentinec, potomec primor-skih izseljencev, razlagal, kako je svojo ba-bico, rojeno v enem od tržaških predmestij, vsako soboto pospremil v kavarno. Stara go-spa je bila najbolj vesela, ko je tam srečala sodeželanko s Krasa – pogovori so pogosto nanesli na staro domovino, najbolj zabav-no pa je bilo takrat, ko sta si začeli izme-njevati recepte. To se je pogosto izteklo v glasen prepir o pravilnem načinu priprave kulturnih jedi lokalne kuhinje, kot sta jota ali pinca. Praviloma v španščini, seveda. Ve-čino informacij o kulturni substanci svojega slovenskega izvora je moj argentinski sogo-vornik izvedel ravno iz teh gorečih polemik. O Sloveniji ni vedel veliko: vedel pa je, da obstajata dve veliki šoli priprave jote – šola kislega zelja in šola kisle repe – in da med njima zeva nepomirljiv antagonizem. To je

Komentar: Luka G. Lisjak

informacija, zapisana globoko v kulturni genom primorskega slovenstva.

Kuhinja in pesem sta bili od vedno glavna podporna stebra izseljenskih skupnosti, ki sta zavest o pripadnosti slovenstvu ohra-njala še dolgo potem, ko je jezik utonil v pozabo. Toda vsaj v zadnjem četrt stole-tja, ko imamo svojo demokratično državo, identiteto Slovencev – vsaj tistih z razvi-tejšo državljansko zavestjo – zaznamuje-jo tudi različna politična prepričanja. Velik del našega nelagodja ob tej razsežnosti naše pogojenosti izhaja prav iz dejstva, da o po-litičnem vidiku nacionalnega sobivanja ne razmišljamo kot o kulturnem vprašanju. A je eminentno kulturno vprašanje.

Le neskončno majhni del človeštva zanima, ali je Janša slabši od Jankovića ali obratno. Zagovorniki ene ali druge opcije te binarne formule manjšega zla, ki je do nedavnega določala našo politično zavest, smo enako sovražno nastrojeni eden do drugega kot benfiquistas do portistas. Toda že samo dejstvo, da se nam to vprašanje zdi vsaj malo pomembno, še več, že zgolj to, da nas moti njegova malenkostnost, priča o sku-pnem temeljnem zanimanju, ki se mu reče – Slovenija. Težava je v tem, da nam je glo-bina naših zamer dolgo preprečevala, da bi našim sporom postavili jasna pravila in do-segli soglasje o tem, kje se nehajo njihove male, prebrisane kršitve, ki jih še lahko tole-riramo in ki pravzaprav tvorijo jedro naših nestrinjanj, in kje se začenja polje nespre-jemljive arbitrarnosti – primerljive s premi-kanjem gola med igro – ki ruši same pogoje državljanskega sobivanja. Ravno ustroj teh nenapisanih, a brezprizivnih soglasij dolo-ča kakovost naše kulture. Tudi politične. ●